

Έκθεση παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών
σχετικά με την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την
ένταξη των Ρομά στην Κύπρο

Εντοπισμός άγνωστων σημείων στην πολιτική ένταξης των Ρομά

Η έκθεση ετοιμάστηκε από τους
Χρύσω Πελεκανή & Λοΐζο Συμεού
Μάιος 2020

Έκθεση παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών
σχετικά με την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την
ένταξη των Ρομά στην Κύπρο

Εντοπισμός άγνωστων σημείων στην πολιτική ένταξης των Ρομά

Η έκθεση ετοιμάστηκε από τους
Χρύσω Πελεκανή & Λοΐζο Συμεού
Μάιος 2020

Η έκθεση έχει συνταχθεί από τους εμπειρογνώμονες Δρα Χρύσω Πελεκανή και καθηγητή Λοΐζο Συμεού. Η έκθεση εκπονήθηκε στο πλαίσιο του πιλοτικού προγράμματος Roma Civil Monitor «Δημιουργίας αναπτυξιακού δυναμικού της κοινωνίας των πολιτών των Ρομά και ενίσχυσης της συμμετοχής τους στην παρακολούθηση των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά». Το πιλοτικό πρόγραμμα πραγματοποιείται για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών. Το πρόγραμμα συντονίζει το Κέντρο Πολιτικών Σπουδών του Central European University (CEU CPS), σε συνεργασία με το European Roma Grassroots Organisations Network (ERGO Network), το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα Δικαιώματα των Ρομά (ERRC), το Fundació Secretariado Gitano (FSG) και το Ταμείο Εκπαίδευσης των Ρομά (REF) και υλοποιείται με περίπου 90 μη κυβερνητικές οργανώσεις και εμπειρογνώμονες πέραν των 27 κρατών-μελών.

Παρά το γεγονός ότι το πιλοτικό πρόγραμμα [Roma Civil Monitor](#), στου οποίου συντάχθηκε η έκθεση, συντονίζεται από το CEU, η έκθεση αντιπροσωπεύει τα ευρήματα των συγγραφέων και δεν εκφράζουν απαραίτητα τις απόψεις του CEU. Το CEU δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που μπορεί να γίνει που περιέχονται σε αυτήν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΡΟΜΑ	10
Προσδιορισμός του προβλήματος.....	10
Ιστορικό του προβλήματος	10
Η θέση των γυναικών Ρομά στις κοινότητές τους	11
Κρατικές παρεμβάσεις και πολιτικές για τις γυναίκες Ρομά	12
Ενδυνάμωση των Ρομά γυναικών	12
ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ	14
Ιστορικό πλαίσιο	14
Η εσωτερική μετανάστευση των Κυπρίων Ρομά σήμερα	15
Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	17
Προσδιορισμός του προβλήματος.....	17
Έρευνα πεδίου.....	18
Πολιτική για την πρόληψη της διανομής και της χρήσης ναρκωτικών	19
ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	21
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	23

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΑΕΚ	Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου
ΓεΣΥ	Γενικό Σύστημα Υγείας
Ε/Κ	Ελληνοκύπριοι
ΕΕΕ	Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα
ΕΕΚ	Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
ΚΔ	Κυπριακή Δημοκρατία
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Τ/Κ	Τουρκοκύπριοι
Υ.Κ.Α.Ν	Υπηρεσία Καταπολέμησης Ναρκωτικών
ΥΕ	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΚΕ	Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
ΥΠΠΑΝ	Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας
ΣΥΠΡΟΜ	Σύλλογος Ρομά Κύπρου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
NRIS	Εθνική Στρατηγική Ένταξης για την Κύπρο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρά τον μικρό αριθμό Ρομά ή Κουρπέτων¹ που ζουν στην Κυπριακή Δημοκρατία² (ΚΔ), η κατάστασή τους είναι τόσο δύσκολη όσο και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες με μεγάλους και πολύ περιθωριοποιημένους πληθυσμούς Ρομά. Το Συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμά ότι ο αριθμός των Ρομά που ζουν στην Κυπριακή Δημοκρατία είναι περίπου 1.250, δηλαδή το 0,11 του πληθυσμού (στοιχεία από το 2012). Η Εθνική Στρατηγική Ένταξης των Ρομά για την Κύπρο (NRIS) εκτιμά ότι στις περιοχές που ελέγχονται από την ΚΔ, διαβιούν περίπου 650-700 Κύπριοι Ρομά³.

Η γενική κυβερνητική πολιτική για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Κυπρίων Ρομά αφορά μέτρα οριζόντιας πολιτικής, που στοχεύουν σε όλες τις ευάλωτες ομάδες στο πλαίσιο των υφιστάμενων ευρύτερων πολιτικών και δομών κοινωνικής ένταξης (π.χ. γενικές πολιτικές κοινωνικής ένταξης και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων). Δεδομένου ότι η Κύπρος προωθεί την ένταξη των Ρομά μέσω ολοκληρωμένων μέτρων πολιτικής στο πλαίσιο των υφιστάμενων δομών, δεν έχουν συσταθεί ξεχωριστοί μηχανισμοί παρακολούθησης⁴.

Τα θέματα που αναλύονται σε αυτήν την έκθεση επικεντρώνονται στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες Ρομά, το θέμα της κινητικότητάς τους εντός της Κύπρου και θέματα σχετικά με την πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών στην κοινότητα των Ρομά. Ο λόγος επιλογής αυτών των συγκεκριμένων θεμάτων από τους συγγραφείς της τρίτης (3ης) έκθεσης παρακολούθησης είναι επειδή μέχρι τώρα δεν υπήρξαν αναφορές ή έρευνες σχετικά με την εσωτερική μετανάστευση και την κινητικότητα των Κυπρίων Ρομά ή έρευνες γύρω από το θέμα των Ρομά γυναικών στην Κύπρο ή και για τον αντίκτυπο της διανομής και της χρήσης ναρκωτικών στην κοινότητα των Ρομά στην Κύπρο. Θέματα όπως η εκπαίδευση, η στέγαση, η υγεία και η απασχόληση αναφέρθηκαν και αναλύθηκαν στις προηγούμενες δύο εκθέσεις του Roma Civil Monitor.

Ήταν σημαντικό λοιπόν, να εξεταστούν και να διερευνηθούν τα θέματα που αναφέρονται πιο πάνω. Αυτά τα θέματα παρέχουν μια πληρέστερη εικόνα της κατάστασης των Κυπρίων Ρομά και άλλων ζητημάτων που αντιμετωπίζουν στην κοινότητά τους. Όπως προέκυψε από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με Ρομά (10 Ρομά) και μη Ρομά (2 μη Ρομά), η έλλειψη συγκεκριμένων πολιτικών ή κοινωνικών μέτρων ένταξης των Ρομά δημιουργούν προβλήματα όχι μόνο στις κοινότητες των Ρομά (και για τα δυο φύλα- άνδρες και γυναίκες) αλλά και προβλήματα με τους γύρω τους.

Η κατάσταση των γυναικών Ρομά

Παρά την έντονη κινητικότητα του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού (ΥΠΠΑΝ) και άλλων κυβερνητικών ή μη κυβερνητικών οργανισμών (ΜΚΟ), φορέων και ιδρυμάτων γύρω από το θέμα των Ρομά, την ομαλή ένταξή τους στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, καθώς και γύρω από το θέμα της εκπαίδευσής τους, το επίπεδο αναλφαβητισμού τους παραμένει υψηλό. Με βάση τα ευρήματα των συνεντεύξεων διαφάνηκε ότι οι γυναίκες Ρομά βιώνουν καθημερινά τον ρατσισμό όχι μόνο εκτός του σπιτιού τους αλλά και μέσα στο ίδιο

¹ Οι Ρομά στην Κύπρο είναι γνωστοί ως Κουρπέτες, αλλά, σε αυτήν την έκθεση, θα χρησιμοποιηθεί ο όρος «Ρομά»

² Στην παρούσα έκθεση, η «Κύπρος» αναφέρεται στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία (Κράτος μέλος της ΕΕ από το 2004).

³ Policy Measures of Cyprus for the Social Inclusion of Roma, 06 Ιουνίου 2017, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/roma_cyprus_strategy_en.pdf (Ανακτήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2019)

⁴ Πελεκανή, Χ. και Συμεού, Λ. (2019), Έκθεση παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την ενσωμάτωση των Ρομά στην Κύπρο. Αξιολόγηση της προόδου που έχει διεξαχθεί σε βασικούς τομείς πολιτικής, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών, Βρυξέλες.

τους το σπίτι και κυρίως από τον σύζυγό/σύντροφό τους. Η θέση της γυναίκας Ρομά είναι υποβαθμισμένη και θεωρείται κατώτερη. Η συμμετοχή τους στο σύλλογο Ρομά Κύπρου-CYPROM είναι μια κίνηση που θα τους ενδυναμώσει και θα τις βοηθήσει να εκφράζονται και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

Κινητικότητα και εσωτερική μετανάστευση των Ρομά

Οι αρχές δήλωσαν ότι η συχνή μετακίνηση των Ρομά από τη μία πλευρά της διαχωριστικής γραμμής στην άλλη που μοιράζει τη χώρα από την τουρκική εισβολή του 1974 και μετά, κάνει οποιαδήποτε συγκεκριμένη δράση δύσκολη να οργανωθεί και να έχει συνέχειας. Τα ευρήματα των συνεντεύξεων υπέδειξαν ότι οι λόγοι μετακίνησης είναι καθαρά οικονομικοί κυρίως εξ' αιτίας της αποκοπής του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, της έλλειψη στέγης, κ.ά. Η δυσκολία εξεύρεσης εργασίας και οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης (σε κάποιους δεν έχει παραχωρηθεί σπίτι από την Υπηρεσία Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών⁵, γιατί δεν καλύπτονται από τα κριτήρια), οδηγούν τους Κύπριους Ρομά στο να μετακινούνται είτε στις κατεχόμενες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας από τα τουρκικά στρατεύματα είτε στο εξωτερικό. Δεν έχουν γίνει δράσεις για τη βελτίωση της κατάστασης. Γύρω στο 2012 έχουν φύγει αρκετοί Ρομά λόγω της οικονομικής κρίσης.

Αντίκτυπος της χρήσης και διάδοσης ναρκωτικών

Παρόλο που υπάρχει εθνική πολιτική για την πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών, δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική για την πρόληψη της χρήσης και διάδοσης ναρκωτικών από τους Ρομά. Η Εθνική Στρατηγική για την Αντιμετώπιση της Εξάρτησης από Παράνομες Ουσίες και την Επιβλαβή Χρήση Αλκοόλ 2013-2020, έχει θέσει προτεραιότητες όπως η παροχή στήριξης σε άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού για την υιοθέτηση υγιούς τρόπου ζωής, στην ενίσχυση της πρόσβασης παιδιών και νέων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες σε υποστηρικτικές υπηρεσίες, στην προώθηση περιβαλλοντικών δράσεων για την πρόληψη ή/και την καθυστέρηση των εξαρτητικών συμπεριφορών στο οικογενειακό περιβάλλον, στο περιβάλλον του στρατού, στο περιβάλλον του σχολείου, στο διαδίκτυο και στην κοινότητα και στην εφαρμογή έγκαιρων, πρώιμων παρεμβάσεων σε συγκεκριμένες ομάδες υψηλού κινδύνου. Η Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου (AAEK) είναι υπεύθυνη για το συντονισμό, την προώθηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής της Στρατηγικής, των παρεμβάσεων και των μέτρων που εφαρμόζονται από τις κρατικές υπηρεσίες ή/και φορείς του ιδιωτικού ή/και του εθελοντικού τομέα. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας εδώ υποδεικνύουν ότι υπάρχουν χρήστες ναρκωτικών στην κοινότητα των Ρομά, αλλά δεν υπάρχει στοχευμένη δράση ή εκστρατεία ενημέρωσης των Ρομά για τη μείωση των ναρκωτικών. Δύο νέοι Ρομά έχασαν τη ζωή τους πρόσφατα, όχι από χρήση, αλλά λόγω της εμπλοκής τους σε εγκληματικές δραστηριότητες που δημιουργεί η χρήση ναρκωτικών. Περισσότερες δράσεις χρειάζεται, λοιπόν, να παρθούν από τις τοπικές αρχές, τους δήμους, τις ΜΚΟ, τα πολύδυναμα κέντρα, συλλόγους, κ.λπ., για την αποφυγή απωλειών ανθρώπινης ζωής ως συνέπεια της χρήσης και διάδοσης ναρκωτικών και άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών.

⁵ Πελεκανή, Χ. και Συμεού, Λ. (2019), Έκθεση παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την ενσωμάτωση των Ρομά στην Κύπρο. Αξιολόγηση της προόδου που έχει διεξαχθεί σε βασικούς τομείς πολιτικής, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών, Βρυξέλες.

⁶ Υπηρεσία Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών, http://www.moi.gov.cy/moi/moi.nsf/page60_gr/page60_gr?OpenDocument

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφέρεται στην πρώτη και δεύτερη έκθεση RCM για την Κύπρο⁷, δεν είναι διαθέσιμος ο ακριβής αριθμός των Ρομά που ζουν στη χώρα⁸. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2012, ο αριθμός των Κύπριων Ρομά είναι περίπου 1.250, δηλαδή 0,11% του συνολικού πληθυσμού⁹. Η Εθνική Στρατηγική Ένταξης για την Κύπρο (NRIS) εκτιμά ότι ζουν περίπου 650-700 Κύπριοι Ρομά στις περιοχές που ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία¹⁰. Υπάρχουν επίσης Ρομά και από άλλες χώρες που ζουν στην Κύπρο, κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη, αλλά ο αριθμός τους δεν είναι επίσημα γνωστός. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, οι Κύπριοι Ρομά αναγνωρίζονται ως μέλη της τουρκοκυπριακής κοινότητας (Τ/Κ), σε αντίθεση με τις άλλες μειονοτικές ομάδες που ζουν στην Κύπρο (Μαρωνίτες, Λατίνοι και Αρμένιοι) που αναγνωρίζονται ως θρησκευτικές μειονότητες. Συνεπώς, οι Κύπριοι Ρομά δεν αναγνωρίζονται και δεν έχουν το δικό τους μειονοτικό στάτους ως Ρομά.

Η τουρκική εισβολή του 1974 είχε καταστροφικές επιπτώσεις στα δημογραφικά στοιχεία της Κύπρου. Εκείνη τη χρονιά, περίπου 142.000 Ελληνοκύπριοι (Ε/Κ)- σχεδόν το ένα τρίτο του πληθυσμού των Ελληνοκυπρίων του νησιού- εκδιώχθηκε βίαια από το βορρά, όπου αποτελούσαν περίπου το 80 τοις εκατό του πληθυσμού. Οι Τουρκοκύπριοι καθώς και οι Ρομά εκδιώχθηκαν τότε βίαια στην κατεχόμενη περιοχή στις βόρειες περιοχές της Δημοκρατίας, αν και μερικές εκατοντάδες Τουρκοκύπριοι και Ρομά παρέμειναν στις ελεύθερες περιοχές¹¹.

Δεν υπάρχουν επίσημα αρχεία για την άφιξη των Ρομά στην Κύπρο. Πιστεύεται ότι έφτασαν μετά την κατάκτηση του νησιού από τους Οθωμανούς το 1551. Ο όρος Κουρπέτ, χρησιμοποιείται μεταξύ τους ως εθνώνυμο. Η λέξη «Κουρπέτ» προέρχεται από τα αραβικά και πέρασε στη Ρομανί μέσω της τουρκικής. Η λέξη αυτή σημαίνει «αλλοδαπός». Οι Κύπριοι Ρομά είναι μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα και μιλάνε τόσο την κυπριακή τουρκική όσο και τα κουρπέτικα (μια γλωσσική ποικιλία). Οι Κύπριοι Ρομά στις ελεύθερες περιοχές της ΚΔ ζουν στη Λεμεσό και στην Πάφο. Στις κατεχόμενες περιοχές ζουν κυρίως στην Αμμόχωστο και στη Μόρφου.

Στην συγκεκριμένη έκθεση, αναλύονται τρία διαφορετικά θέματα που δεν έχουν συζητηθεί στις προηγούμενες εκθέσεις. Αυτή η έκθεση επικεντρώνεται πρώτα στην ισότητα των φύλων και στη θέση των γυναικών Ρομά στην ευρύτερη κοινωνία και στις δράσεις των γυναικών Ρομά με στόχο την ενδυνάμωση τους. Το δεύτερο θέμα αφορά την εσωτερική μετανάστευση καθώς και την μετανάστευσή τους στο εξωτερικό και το τρίτο θέμα τη χρήση και διάδοση των ναρκωτικών στην κοινότητα των Κύπριων Ρομά.

⁷ Ο πρώτος ετήσιος κύκλος του Roma Civil Monitor (RCM) επικεντρώθηκε στην οριζόντια προϋπόθεση του Ένταξη των Ρομά - διακυβέρνηση, καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού και των διακρίσεων. Ο δεύτερος κύκλος αφορούσε τους τέσσερις βασικούς τομείς πολιτικής - εκπαίδευση, απασχόληση, υγειονομική περίθαλψη και στέγαση. Όλες οι αναφορές είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: <https://cps.ceu.edu/roma-civil-monitor-reports>

⁸ Για σκοπούς της παρούσας έκθεσης, οποιαδήποτε αναφορά σε «Κύπρο», ισχύει για την Κυπριακή Δημοκρατία, το επίσημο αναγνωρισμένο κράτος από τον ΟΗΕ και την ΕΕ. Έτσι, όλες οι πληροφορίες και τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην έκθεση αναφέρονται στην Κυπριακή Δημοκρατία.

⁹ Roma Integration in Cyprus. Διαδέσιμο στον δικτυακό τόπο: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamentalrights/combating-discrimination/roma-and-eu/roma-integration-eu-country/roma-integration-cyprus_en (Ανακτήθηκε στις 21 Απριλίου, 2020)

¹⁰ Policy Measures of Cyprus for the Social Inclusion of Roma, 06 Ιουνίου 2017, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/roma_cyprus_strategy_en.pdf (Ανακτήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2019)

¹¹ EURYDICE Population: Demographic Situation, Languages and Religions, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languagesand-religions-15_en (Ανακτήθηκε στις 21 Απριλίου, 2020)

Η έκθεση εκπονήθηκε στη βάση ανάλυσης αρκετών πηγών πληροφοριών, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν νομικά σχέδια, εκθέσεις, σχετικές δημοσιευμένες μελέτες, εφημερίδες, προηγούμενες επίσημες εκθέσεις και δημοσιευμένες περιπτώσιακές μελέτες. Επιπλέον, διεξήχθησαν 12 συνεντεύξεις με δημόσιες αρχές, φορείς παροχής υπηρεσιών και εκπροσώπους των Κυπρίων Ρομά (μέλη του συλλόγου CYPROM). Επιπλέον, η έκθεση λαμβάνει υπόψη την προσωπική εμπειρία των συγγραφέων κατά την επικοινωνία τους με τους Ρομά στους οικισμούς στους οποίους διαμένουν.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΡΟΜΑ

Προσδιορισμός του προβλήματος

Οι γυναίκες Ρομά σε ολόκληρη την Ευρώπη αντιμετωπίζουν ρατσισμό, διακρίσεις και περιθωριοποίηση¹². Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τα υψηλά ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου και μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και οι κακές ευκαιρίες απασχόλησης στερούν τις γυναίκες και τα κορίτσια Ρομά από τη δυνατότητα ενσωμάτωσης και πλήρους συμμετοχής τους στην ευρύτερη κοινωνία. Μεταξύ των πολύ λίγων στοχοθετημένων μέτρων πολιτικής ειδικά για τους Κύπριους Ρομά, που ισχύουν μόνο για τη στέγαση και την εκπαίδευση, κανένα από αυτά δεν στοχεύει συγκεκριμένα στις γυναίκες Ρομά.

Ιστορικό του προβλήματος

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενες αναφορές, οι Ρομά που ζουν στους οικισμούς της Κύπρου είναι απομονωμένοι από την υπόλοιπη κοινωνία και έχουν προβλήματα πρόσβασης στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, την απασχόληση και άλλες σχετικές υπηρεσίες¹³. Ο κύριος λόγος της απομόνωσης ορισμένων Ρομά είναι και η μορφή ρατσισμού και αντι-τσιγγανισμού που παρουσιάστηκε με τον ερχομό των Ρομά στις ελεύθερες περιοχές το 2000 και μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων το 2003. Εκείνη την περίοδο οι Ελληνοκύπριοι (Ε/Κ) της περιοχής των Πολεμιδίων είχαν αντιδράσει μόλις έμαθαν ότι θα διέμεναν Ρομά σε Τουρκοκυπριακά (Τ/Κ) σπίτια και για το λόγο αυτό η ΚΔ προχώρησε στη δημιουργία προκατασκευασμένων σπιτιών μακριά από τους Ελληνοκύπριους, έτσι ώστε να μην δημιουργηθούν προβλήματα. Αυτή η πολιτική κατασκευής προκατασκευασμένων οικιστικών μονάδων για τους Ρομά σε απομονωμένες περιοχές με περιορισμένη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες προωθεί πρακτική de facto διαχωρισμού¹⁴. Ως αποτέλεσμα, οι Κύπριοι Ρομά ζουν σε γκέτο και εξακολουθούν να περιθωριοποιούνται από την υπόλοιπη κοινωνία.

Η αύξηση του ρατσισμού και του αντι-τσιγγανισμού στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της κινητικότητας των οικογενειών των Ρομά επηρεάζει την ασφάλεια των γυναικών και των κοριτσιών Ρομά, καθιστώντας τις όλο και πιο ευάλωτες στον κοινωνικό αποκλεισμό, την εκμετάλλευση και τη βία.

Όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή, ο εκτιμώμενος αριθμός των Κυπρίων Ρομά είναι περίπου 1.250. Λόγω της διχοτόμησης της χώρας μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και την έλλειψη ελέγχου της ΚΔ στις βόρειες περιοχές του νησιού, και λόγω των συχνών μετακινήσεων σημαντικού αριθμού Κυπρίων Ρομά σε αυτές, είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί ο αριθμός των Ρομά στην Κύπρο. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η παροχή δημογραφικών δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής φύλου, της ηλικίας και της κοινωνικοοικονομικής κατάστασής τους. Σύμφωνα με την επιτόπια έρευνα (παρατήρηση) της Πελεκανή (Απρίλιος 2020), στη Λεμεσό υπάρχουν περίπου 12 οικογένειες Ρομά (50 άτομα) στα Πολεμίδα, και 50 οικογένειες (περίπου 200 άτομα) στην περιοχή του Αγίου Αντωνίου, ενώ στην Πάφο ζουν περίπου 30 οικογένειες (120-150 άτομα).

Σύμφωνα με την επιτόπια έρευνα των συγγραφέων, ανεξάρτητα από τη διαθεσιμότητα της κοινωνικής πρόνοιας και το Εγγυημένο Ελάχιστο Εισόδημα (ΕΕΕ), ο μέσος αριθμός παιδιών

¹² Strategy on the advancement of Romani women and girls (2014-2020) Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://rm.coe.int/16806f32ff> (Ανακτήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2019)

¹³ Ο.π. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://rm.coe.int/16806f32ff> (Ανακτήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2019)

¹⁴ Έκθεση της ECRI για την Κύπρο, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-cyprus-greek-translation-/16808b563d> (Ανακτήθηκε στις 9 Νοεμβρίου 2018).

ανά οικογένεια μεταξύ του πληθυσμού των Ρομά στην Κύπρο μειώθηκε σε σύγκριση με το μέγεθος των προηγούμενων γενιών. Ο μέγιστος αριθμός παιδιών σε μια οικογένεια Ρομά σήμερα είναι τέσσερα, σε σύγκριση με προηγούμενες γενιές όπου οι οικογένειες Ρομά είχαν οκτώ παιδιά. Για οικονομικούς λόγους, οι οικογένειες των Ρομά προτιμούν να μην έχουν περισσότερα από δύο ή τρία παιδιά. Υπάρχουν, επίσης, μερικές οικογένειες Ρομά που δεν επωφελούνται από το ΕΕΕ, παρόλο που είναι εδώ και χρόνια άνεργοι και ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν ενημερώνονται όλοι οι Κύπριοι Ρομά ότι εάν εργάζονται και ο μισθός τους είναι χαμηλότερος από το ΕΕΕ, τότε είναι σε θέση να λάβουν τη διαφορά μεταξύ του πραγματικού εισοδήματός τους από την εργασία και του ΕΕΕ. Επιπλέον, υπάρχουν Ρομά που δεν εγγράφονται σε αυτό το πρόγραμμα επειδή προτιμούν να μην εργάζονται και να λαμβάνουν το πλήρες ποσό του ΕΕΕ.

Σύμφωνα με επιτόπια έρευνα στους οικισμούς Ρομά και σε συνεντεύξεις με Κύπριες γυναίκες Ρομά, έχει διαπιστωθεί ότι όλες οι γυναίκες Ρομά που συμμετείχαν σε συνέντευξη ένιωθαν να είναι περιθωριοποιημένες και συχνά να βιώνουν ρατσισμό από την ευρύτερη κυπριακή κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα δηλώνουν ότι έχουν κακή μεταχείριση από τους συζύγους τους.

Η θέση των γυναικών Ρομά στις κοινότητές τους

Οι παραδοσιακοί οικογενειακοί ρόλοι που συναντούν πολλές γυναίκες Ρομά δημιουργούν πρόσθετους μηχανισμούς αποκλεισμού. Στις παραδοσιακές οικογένειες των Ρομά εξακολουθούν να υφίστανται οι πρόωροι γάμοι. Μετά το γάμο, οι περιορισμοί και οι υποχρεώσεις τους αυξάνονται. Ένα κορίτσι Ρομά είναι πιθανό να είναι υπεύθυνο για την πεθερά του, την οποία είναι υποχρεωμένη να βοηθήσει με το μαγείρεμα, την καθαριότητα, τη φροντίδα των παιδιών και άλλες δουλειές. Οι άντρες είναι αυτοί που θα φέρουν το εισόδημα στο σπίτι. Σε συνέντευξη που είχαμε με ένα Ρομά, αυτός ανέφερε χαρακτηριστικά:

«Εγώ θα ήθελα να παντρευτώ είτε Ελληνοκύπρια είτε Τουρκοκύπρια. Η γυναίκα μου θα μένει στο σπίτι να προσέχει τα παιδιά. Εγώ θα δουλεύω και θα τους φροντίζω.» (συνεντευξιαζόμενος 1).

Γυναίκα Ρομά σε συνέντευξη της ανέφερε: *«Εγώ αναλαμβάνω τα καθήκοντα και του άντρα και της γυναίκας. Δυστυχώς ο άντρας μου είναι αλκοολικός, δεν μπορεί να δουλέψει και αναλαμβάνω τα πάντα εγώ. Εγώ είμαι ο αφέντης του σπιτιού. Εγώ θα πλύνω, θα καθαρίσω, θα φροντίσω τα παιδιά μου και τα εγγόνια μου. Ευτυχώς μας βοηθάει το κράτος, να'ναι καλά και φροντίζω την οικογένειά μου.»* (συνεντευξιαζόμενη 2).

Παρατηρείται μια μικρή βελτίωση στις σχέσεις ανδρών και γυναικών Ρομά κυρίως στις νέες γενιές, παρά το ότι υπάρχει ακόμη πολύς δρόμος για να γίνουν οι γυναίκες αυτόνομες, να στέκονται μόνες στα πόδια τους, και να αισθάνονται ότι μπορούν να κάνουν τις δικές τους επιλογές, χωρίς να εξαρτώνται οικονομικά από τον άντρα τους.

Μια άλλη ανέφερε ότι ο άντρας της την εγκατέλειψε εδώ και κάποια χρόνια και ζει μόνη της με τα παιδιά της κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Συγκεκριμένα ανέφερε τα εξής:

«Ο άντρας μου δεν με σεβάστηκε καθόλου, βρήκε άλλη γυναίκα Κουρπέτισσα και μας εγκατέλειψε. Με άφησε μόνη μου με 2 παιδιά. Δεν έχουμε σπίτι. Κάποιες φορές κοιμόμαστε στη μητέρα μου, κάποιες φορές επειδή τσακωνόμαστε με τη μητέρα μου, δεν μας βάζει σπίτι, έτσι κοιμόμαστε στο αυτοκίνητο. Μπάνιο κάνουμε σε μια γειτόνισσά μου. Πρόσφατα ο 17χρόνος γιος μου έχει μπλέξει άσχημα (κακές παρέες, ναρκωτικά), γυρίζει μεθυσμένος στο «σπίτι», μας κτυπά και έχει κάψει και το αυτοκίνητό μας και τώρα δεν έχουμε πουθενά να μείνουμε. Μένουμε στα παγκάκια. Ζητήσαμε βοήθεια αλλά η κυβέρνηση έκανε ό,τι είχε να κάνει, δεν μπορεί να βοηθήσει άλλο! Μας έδωσαν στέγη (σε ξενοδοχείο για κάποιες εβδομάδες), τώρα πρέπει να βρω εγώ σπίτι να ενοικιάσω, όμως τα ενοίκια εδώ είναι ακριβά και δεν μπορώ να ενοικιάσω, δεν μου φτάνουν τα χρήματα. Είμαι σε απόγνωση.» (συνεντευξιαζόμενη 3)

Κρατικές παρεμβάσεις και πολιτικές για τις γυναίκες Ρομά

Επειδή πολλοί Κύπριοι Ρομά γονείς δεν μιλούν Ελληνικά, δεν μπορούν να συμμετάσχουν στο σύνδεσμο γονέων ή στις σχολικές γιορτές. Αυτός είναι ο λόγος που στα μέσα της δεκαετίας του 2000, το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΠΑΝ) εφάρμοσε προγράμματα δωρεάν εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας σε Ρομά και σε άλλες ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων και των μεταναστών. Η εκμάθηση της επίσημης γλώσσας θα βοηθήσει στην βελτίωση του προβλήματος γραμματισμού και στην επίλυση των διαφόρων προβλημάτων επικοινωνίας που αντιμετωπίζουν τα παιδιά Ρομά και οι γονείς τους, καθώς επίσης θα τους δώσει περισσότερες ευκαιρίες εξεύρεσης εργασίας. Τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας και μαγειρικής γίνονταν στην περιοχή Αγίου Αντωνίου στη Λεμεσό υπό τις υπηρεσίες των Επιμορφωτικών Κέντρων και του Δικοινοτικού Πολυδύναμου Κέντρου στη Λεμεσό¹⁵. Επίσης με πρωτοβουλία και εισήγηση της υπεύθυνης του Κέντρου «Ηράκλειτος» δημιουργήθηκαν για δύο (2) χρόνια μαθήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, μαθήματα μαγειρικής και κεντήματος και στον οικισμό των Πολεμιδιών¹⁶. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση ενδιαφέροντος εκ μέρους των γυναικών Ρομά για συνέχιση των πιο πάνω προγραμμάτων αλλά και έλλειψη καθοδήγησης και κινήτρων για παροχή υποστηρικτικών εκπαιδευτικών δράσεων εκ μέρους του ΥΠΠΑΝ και άλλων φορέων, κυβερνητικών και μη.

Σύμφωνα με τον συνεντευξιζόμενο 5 στην κοινότητα των Ρομά υπάρχουν πολλά θέματα τα οποία θα πρέπει να λυθούν άμεσα:

«Έχουμε πολλά θέματα που πρέπει να λυθούν. Τα παιδιά δεν πηγαίνουν σχολείο, κάποιοι νεαροί δεν βρίσκουν εύκολα δουλειά, το κράτος μας κόβει τα επιδόματα, κάποιοι δεν έχουν ρεύμα και νερό στα σπίτια τους, δεν έχουν κάρτες νοσηλείας, δεν γνωρίζουν για το Γενικό Σύστημα Υγείας (ΓεΣΥ). Εγώ για παράδειγμα το έμαθα τυχαία και με βοήθησε η τουρκολόγος του σχολείου. Οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν τι είναι. Πρέπει να βοηθήσει το κράτος. Τα έντυπα πρέπει να μεταφραστούν και στα τούρκικα για να μπορούμε να καταλαβαίνουμε ακριβώς τη διαδικασία διότι γνωρίζουμε ορισμένα Ελληνικά, αλλά δεν είναι αρκετά, έτσι ώστε να καταλάβουμε τι μας ζητάνε.»

Η καταπολέμηση της απόλυτης φτώχειας και η εξασφάλιση επαρκών συνθηκών στέγασης και βασικών υποδομών φαίνεται ως εκ τούτου κρίσιμη για την ενίσχυση της πρόσβασης των γυναικών Ρομά στην αγορά εργασίας και της οικονομικής τους ανεξαρτησίας. Για την επίτευξη αυτών χρειάζεται η συνεργασία όλων των φορέων, αρμόδιων υπουργείων και υπηρεσιών.

Ενδυνάμωση των Ρομά γυναικών

Η ενδυνάμωση των γυναικών και των κοριτσιών Ρομά έχει καθοριστική σημασία για την επίτευξη της ισότητας των φύλων και ενίσχυση των δημοκρατικών κοινωνιών. Η διαδικασία ενσωμάτωσης των γυναικών Ρομά στα δρώμενα θα προωθήσει την ισότητα των δυο φύλων και θα καταπολεμήσει τις διακρίσεις σε όλους τους τομείς της ζωής τους.

Σύνδεσμος Γονέων και Κηδεμόνων

¹⁵ Το Δικοινοτικό Πολυδύναμο Κέντρο από το 2006 προσφέρει ποικίλες υπηρεσίες για εξυπηρέτηση του πολίτη, συμβουλευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες σε οικογένειες, νέους, παιδιά και ηλικιωμένους και διαχειρίζεται στο μέτρο των δυνατοτήτων του τα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Τ/Κ συνοικία. Επίσης, λειτουργεί ως υποστηρικτική υπηρεσία επιδιώκοντας να αποτελέσει ένα συνδεδεμένο κρίκο μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών και των κατοίκων της περιοχής. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://bit.ly/2PdHFPz> (Ανακτήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2019)

¹⁶ Pelekani, C. & Symeou, L. (2018), Civil society monitoring report on implementation of the national Roma integration strategies in Cyprus; Focusing on structural and horizontal preconditions for successful implementation of the strategy. European Commission, DG Justice and Consumers.

Οι Κύπριες γυναίκες Ρομά παρόλο που βρίσκονται στο περιθώριο και η οικογενειακή τους κατάσταση πολλές φορές δεν τους επιτρέπει να κάνουν μεγάλα ανοίγματα (π.χ. να επενδύσουν στην εκπαίδευσή τους έτσι ώστε να είναι σε θέση να βρουν μια αξιοπρεπή δουλειά), ορισμένες συμμετέχουν στο Σύνδεσμο Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου όπου φοιτούν τα παιδιά τους και αναλαμβάνουν καθήκοντα, όπως αυτά του γραμματέα, του ταμιά, κτλ. Η ανάληψη καθηκόντων και ρόλων βοηθά στην ενδυνάμωσή τους και ενισχύει την ιδιότητά τους ως πολίτες της ΚΔ. Οι Κύπριες γυναίκες Ρομά και κυρίως τα νεαρά κορίτσια μεγάλωσαν σε διαφορετικά περιβάλλοντα, και για το λόγο αυτό φαίνεται να έχουν διαφορετικά πιστεύω και αντιλήψεις.

Ο ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ορισμένες γυναίκες Ρομά συμμετέχουν ενεργά στο Σύλλογο Ρομά Κύπρου (CYPROM). Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ανάγκη συντονισμού των παρεμβάσεων και των μέτρων που σχετίζονται με τους Ρομά, και ειδικά με γυναίκες Ρομά που αντιμετωπίζουν ρατσισμό και σεξισμό. Οι γυναίκες Ρομά χρειάζονται ένα νέο κανάλι για να εκφραστούν και να επικοινωνήσουν με την ευρύτερη κοινότητα, την οποία προσπαθούν να βρουν μέσω του Συλλόγου. Στην τελευταία ψηφοφορία για την εκλογή μελών της επιτροπής έχουν εκλεγεί τρεις Ρομά, εκ των οποίων οι δύο είναι γυναίκες. Ρωτώντας τις για τη σημασία συμμετοχής του στο σύλλογο και τον ρόλο που θα έχουν σε αυτό ανέφεραν τα εξής:

«Χαίρομαι που είμαι στην Επιτροπή. Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχω αλλά πιστεύω σε μένα και θα κάνω ό,τι περνά από το χέρι μου να βοηθήσω το έργο του Συλλόγου» (συνεντευξιαζόμενη 4).

Η συμμετοχή τους λοιπόν είναι σημαντική και απαραίτητη για το Σύλλογο, γιατί από τη μια ενδυναμώνονται οι ίδιες και από την άλλη λειτουργούν ως μέντορες στην ίδια τους την κοινότητα και κυρίως στις υπόλοιπες γυναίκες Ρομά. Η παρουσία τους στις συναντήσεις με τους αρμόδιους φορείς (π.χ. δήμαρχο, δημοσιογράφους, κ.ά.) είναι σημαντική και κρίνεται καίρια. Ομόφωνα φωνάζουν: «Είμαστε Κουρπέτισσες και οι φωνές μας αξίζουν να ακουστούν» (συνεντευξιαζόμενη 3).

Το έργο τους διευκολύνει τη δραστηριοποίησή τους σε τοπικό επίπεδο, βελτιώνοντας την ικανότητά τους να συμμετέχουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό με τις τοπικές αρχές και την Κοινωνία των Πολιτών. Οι Κύπριες γυναίκες Ρομά βοηθάνε στο έργο του Συλλόγου που έχει ως γνώμονα την προσπάθεια μείωσης των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και την επίτευξη πλήρους απόλαυσης των δικαιωμάτων τους. Μέσα από αυτό τον Σύλλογο, οι γυναίκες Ρομά έχουν την ευκαιρία να οργανωθούν και να προωθήσουν τα δικαιώματά τους ως γυναίκες Ρομά, να παλέψουν εναντίον των διάφορων μορφών διακρίσεων εκτός αλλά και εντός της κοινότητάς τους.

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Ιστορικό πλαίσιο

Με το ξέσπασμα των δικαιοδικών συγκρούσεων το 1963 μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκύπριων¹⁷, οι Κύπριοι Ρομά (Κουρπέτες) προτίμησαν να ενταχθούν στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της ΚΔ του 1960, οι Κύπριοι Ρομά αναγνωρίζονται ως μέλη της Τ/Κ κοινότητας, με όλες τις νομικές συνέπειες και προνόμια που παρέχει η αναγνώριση αυτή.

Μετά την Τουρκική Εισβολή του 1974, πολλοί Κύπριοι Ρομά εκδιώχθηκαν βίαια στα κατεχόμενα· μερικοί εγκαταστάθηκαν κοντά στο χωριό Δίκωμο, ενώ άλλοι εγκαταστάθηκαν σε άλλες κατεχόμενες επαρχίες όπως στη Λευκωσία, Μόρφου και Αμμόχωστο¹⁸. Με το άνοιγμα των οδοφραγμάτων και την ελεύθερη διακίνηση το 2003, τόσο οι Τ/Κ όσο και οι Κύπριοι Ρομά επέλεξαν να απομακρυνθούν μαζικά από τις κατεχόμενες από τα τουρκικά στρατεύματα περιοχές¹⁹ και να εγκατασταθούν στις ελεύθερες περιοχές που ελέγχονται από την ΚΔ.

Λόγω των μεταβαλλόμενων κοινωνικών συνθηκών τη δεκαετία του 1990, οι τουρκοκυπριακές αρχές, ιδιαίτερα οι τοπικές αρχές, είχαν κατεδαφίσει πολλούς οικισμούς Ρομά στις κατεχόμενες περιοχές και μετά το 1994 οι Ρομά αντιμετώπισαν μια πολύ σοβαρή οικονομική κρίση²⁰. Λόγω των δυσμενών συνθηκών και πρακτικών διακρίσεων που βίωσαν πολλοί Ρομά, μετακόμισαν στις ελεύθερες περιοχές. Τον Οκτώβριο του 1997, περίπου 20 οικογένειες Ρομά μετανάστευσαν από τα κατεχόμενα στις ελεύθερες περιοχές που ελέγχονται από την ΚΔ, ενώ άλλοι μετανάστευσαν στην Αγγλία αναζητώντας πολιτικό άσυλο²¹. Οι μεταναστεύσεις συνεχίστηκαν και στα μετέπειτα χρόνια και λόγω της αύξησης της ζήτησης πολιτικού ασύλου σε άλλες χώρες, οι τουρκοκυπριακές αρχές άρχισαν να εμποδίζουν τις μεταναστεύσεις των Ρομά στο εξωτερικό²². Εκείνοι που διέσχισαν τη γραμμή αντιπαράταξης και μετοίκησαν στις ελεύθερες περιοχές εγκαταστάθηκαν σε σπίτια, που προηγουμένως ανήκαν σε Τουρκοκύπριους, κυρίως στη Λεμεσό και στην Πάφο. Παρόλο που πολλοί Ρομά μετοίκησαν και σε άλλες πόλεις και χωριά, παραμένουν ακόμη και σήμερα απομονωμένοι και περιθωριοποιημένοι από την υπόλοιπη τοπική κοινωνία.

Όσο για τους Κύπριους Ρομά που έμεναν ήδη στις ελεύθερες περιοχές, πριν την τουρκική εισβολή το 1974 ήταν οργανωμένοι σε ένα νομαδικό τρόπο ζωής. Από τον Οκτώβριο του 1999, και ειδικά μετά το 2001, περίπου 570 Ρομά μετοίκησαν στη Λεμεσό και στην Πάφο. Έχουν εγκαταστάθηκαν σε κοινωνικοοικονομικά υποβαθμισμένες αστικές περιοχές (Σπύρου, 2004). Επειδή το Υπουργείο Εσωτερικών δεν μπορούσε να φιλοξενήσει όλες τις οικογένειες των Ρομά στα Τ/Κ σπίτια, και επειδή έπρεπε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα στέγασης των Κυπρίων Ρομά, χρηματοδότησε την ανοικοδόμηση 16 προκατασκευασμένων σπιτιών στη

¹⁷ <https://cyprus-mail.com/2013/12/22/1963-is-still-a-historical-minefield/>

¹⁸ Dayioğlu, A. (2014) *Kuzey Kıbrıs'ın ötekileri; Rumlar, Maruniler, Romanlar, Aleviler, Kürtler*. İstanbul Bilgi, Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

¹⁹ Trimikliniotis, N. & Demetriou, C. (2009) "The Cypriot Roma and the Failure of Education: AntiDiscrimination and Multiculturalism as a Post-accession Challenge", in: N. Coureas & C. Demetriou (eds.) *The Minorities of Cyprus: Development Patterns and the Identity of the Internal-Exclusion*. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge

²⁰ Dayioğlu, A. (2014) *Kuzey Kıbrıs'ın ötekileri; Rumlar, Maruniler, Romanlar, Aleviler, Kürtler*. İstanbul Bilgi, Üniversitesi Yayınları, İstanbul

²¹ Ό.π. σ. 108. & Williams, A. (2000) *The Gypsies of Cyprus, Kuri*, Available at: <http://www.domresearchcenter.com/journal/12/cyprus.html> (Ανακτήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2019)

²² Για παράδειγμα, η Turkish Airlines και η Istanbul Airlines από το 1997 δεν δέχτηκαν να ταξιδέψουν οι Ρομά στο εξωτερικό, με την εταιρεία τους ζητώντας πολιτικό άσυλο. Ό.π. σ. 109.

Λεμεσό και 20 στην Πάφο. Επίσης επιδιόρθωσαν τις ήδη υπάρχουσες Τ/Κ κατοικίες και στις δυο πόλεις Λεμεσό και Πάφο, όπου θα διέμεναν οι Κύπριοι Ρομά.

Η εσωτερική μετανάστευση των Κυπρίων Ρομά σήμερα

Σήμερα, οι Κύπριοι Ρομά φαίνεται να προτιμούν να μην αποκαλύπτουν την ταυτότητά τους (ότι είναι Κουρπέτες) σε όποιο μέρος της χώρας και να ζουν. Οι συνεντευξιαζόμενοι Ρομά μας είπαν ότι βιώνουν πολλά στερεότυπα και υποτιμητικά σχόλια τόσο από τους Τουρκοκύπριους όσο και από τους Τούρκους εποίκους που ζουν τόσο στις κατεχόμενες όσο και στις ελεύθερες περιοχές²³, οι οποίοι αναφέρονται σε αυτούς ως «τσιγγάνοι» ή «κλέφτες». Τέτοια σχόλια δημιουργούν μια αρνητική εικόνα για τους Ρομά (συνεντευξιαζόμενοι 4 και 5), και αντιμετωπίζονται με καχυποψία.

Λόγω των διαφόρων διακρίσεων που βιώνουν και λόγω του υψηλού ποσοστού αναλφαβητισμού, οι Ρομά της Κύπρου ήρθαν αντιμέτωποι με την ανεργία. Ορισμένοι συνεχίζουν τις παραδοσιακές δουλειές τους, όπως γανωματάδες, μουσικοί, συλλέκτες παλιών αντικειμένων, σιδεράδες, αγρότες, μάντιες, διασκεδαστές, όμως χωρίς σταθερές δουλειές, δεν μπορούν να βγάλουν τα προς το ζην. Πολλοί Κύπριοι Ρομά έχουν χαμηλό βιοτικό επίπεδο²⁴. Αρκετοί δεν έχουν πολύ καλές συνθήκες στέγασης, καλή ιατρική περίθαλψη ή ποιοτική εκπαίδευση για τα παιδιά τους²⁵.

Στην ΚΔ, τα παιδιά Ρομά συνήθως φοιτούν στο δημοτικό σχολείο. Παρόλο που κάποια παιδιά Ρομά συνεχίζουν να φοιτούν και στο γυμνάσιο, οι γνώσεις τους στα ελληνικά είναι φτωχές, γεγονός που καθιστά δύσκολο να συνεχίσουν να φοιτούν. Έτσι εγκαταλείπουν τη φοίτησή τους. Ορισμένες οικογένειες Ρομά δεν επιτρέπουν στα κορίτσια να φοιτήσουν στο σχολείο, ισχυριζόμενοι ότι δεν εμπιστεύονται τους ανθρώπους που διαχειρίζονται τα σχολεία και φοβούνται ότι οι κόρες τους θα πάθουν κακό. Τα περισσότερα από τα παιδιά Ρομά που παρακολουθούν την υποχρεωτική εκπαίδευση (μέχρι το γυμνάσιο-ηλικία 15 χρονών) είναι αγόρια.

Σε μια συνέντευξη με έναν Κύπριο νεαρό Ρομά, μας δηλώθηκε ότι παρά τις δυσκολίες (γλωσσικά εμπόδια, ανεργία, κ.λπ.) οι Ρομά εξακολουθούν να προτιμούν να ζουν στις ελεύθερες περιοχές της ΚΔ, επειδή έχουν μεγαλώσει εδώ και έχουν συνηθίσει σε αυτό το περιβάλλον. Επισκέπτονται τις κατεχόμενες περιοχές μόνο τα σαββατοκύριακα, για να δουν τους συγγενείς τους (Συνεντευξιαζόμενος 7). Ένας άλλος Κύπριος Ρομά συγκεκριμένα ανέφερε: «Πηγαίνουμε κατεχόμενα μόνο εάν έχουμε κηδεία, γάμο ή άλλες υποχρεώσεις» (συνεντευξιαζόμενος 5).

Στο ερώτημα κατά πόσο θα προτιμούσαν να επιστρέψουν στις κατεχόμενες περιοχές, ένας Ρομά ανέφερε χαρακτηριστικά: «Προτιμούμε να ζούμε στις ελεύθερες περιοχές γιατί η ΚΔ μας βοηθά, μας έδωσε σπίτι, μας βοηθάει με το επίδομα τέκνου, το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ) κτλ., ενώ στο βορρά δεν μας βοηθούν καθόλου. Επίσης εκεί βιώνουμε καθημερινά τον ρατσισμό.» (συνεντευξιαζόμενος 8).

Μια γυναίκα Ρομά εξέφρασε την απογοήτευσή της και τη λύπη της απέναντι στους Τουρκοκύπριους και τις τουρκοκυπριακές αρχές λέγοντας χαρακτηριστικά: «Οι Τουρκοκύπριοι δεν μας θέλουν, γιατί όπως λένε τους προσβάλει ο τρόπος ζωής μας. Τους προσβάλλουμε την κοινότητά τους. Γι' αυτούς είμαστε γύφτοι, κούλουφοι, κιλλίτζιροι.» (συνεντευξιαζόμενος 4).

Ορισμένοι Ρομά στην επιτόπια έρευνά μας στους οικισμούς αντέδρασαν και μας εξέφρασαν την απογοήτευσή τους προς τους πολιτικούς και τις πολιτικές αποφάσεις που λαμβάνονται

²³ Οι Τούρκοι έποικοι που μετανάστευσαν στα κατεχόμενα μετά την Τουρκική Εισβολή του 1974, εγκαταστάθηκαν εκεί και ορισμένοι παντρεύτηκαν Τουρκοκύπριους/ες.

²⁴ *The Minorities of Cyprus in the History of Cyprus*, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: https://www.academia.edu/389182/The_Minorities_of_Cyprus_in_the_History_of_Cyprus_Textbook_for_Lyceum_Students_A_Critique?email_work_card=view-paper

²⁵ Ό.π.

όσον αφορά τους ιδίους, λέγοντας μας χαρακτηριστικά: «Μας θυμούνται μόνο κατά την περίοδο των εκλογών ...»²⁶ (συνεντευξιαζόμενος 6).

Οι Κύπριοι Ρομά όταν έφτασαν για πρώτη φορά στις ελεύθερες περιοχές αντιμετώπισαν στερεότυπα και διακρίσεις. Μελέτες έχουν δείξει ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν ήθελαν τους Κύπριους Ρομά γείτονές τους, γιατί προκαλούσαν συνεχώς προβλήματα. Οι Τουρκοκύπριοι κάτοικοι της ΚΔ προτιμούσαν επίσης να αποστασιοποιούνται από αυτούς²⁷.

Σήμερα η κατάσταση έχει κάπως αλλάξει. Οι Κύπριοι Ρομά δεν ταξιδεύουν/μετακινούνται τόσο συχνά. Επίσης, υπάρχουν περισσότεροι μικτοί γάμοι σήμερα μεταξύ Ρομά και Ελληνοκυπρίων, και συνεπώς οι Κύπριοι Ρομά φαίνεται να εντάσσονται πιο ομαλά στην ευρύτερη κοινωνία.

Τα τελευταία χρόνια όμως εξαιτίας της οικονομικής κρίσης του 2008 άρχισαν να αποκόπτονται τα επιδόματα, γεγονός που έχει επηρεάσει άμεσα τους Κυπρίους Ρομά. Πολλές οικογένειες Κυπρίων Ρομά έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια που τους έχει παραχωρήσει προσωρινά η Υπηρεσία Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών και κάποιοι επέστρεψαν πίσω στα κατεχόμενα, ενώ άλλοι μετανάστευσαν στην Αγγλία για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (συνεντευξιαζόμενος 5).

Είναι αποδεκτό ότι αρκετοί Κύπριοι Ρομά εξακολουθούν να ζουν κάτω από δύσκολες συνθήκες, και να αντιμετωπίζουν φτώχεια, έντονο κοινωνικό αποκλεισμό και διακρίσεις. Γι' αυτούς η καλύτερη λύση είναι η μετακίνηση είτε εντός της χώρας είτε και εκτός, για εξεύρεση καλύτερων συνθηκών ζωής, εύκολη πρόσβαση σε ποιοτική (προσιτή) εκπαίδευση, πρόσβαση σε θέσεις εργασίας και σε διάφορες υπηρεσίες.

Τα μέτρα που λαμβάνει η ΚΔ για την ένταξη των Ρομά είναι οριζόντια και στοχεύουν σε όλες τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, στο πλαίσιο των υφιστάμενων και ευρύτερων πολιτικών και δομών κοινωνικής ενσωμάτωσης. Τα μέτρα αυτά αφορούν τέσσερις θεματικές ενότητες: την εκπαίδευση, την απασχόληση, τη στέγαση και την υγεία, που περιλαμβάνει και την κοινωνική στήριξη. Σχετικά με το θέμα της κινητικότητας και μετανάστευσης των Κυπρίων Ρομά δεν υπάρχει κάποια πολιτική.

Σημαντικό είναι να διερευνηθούν και να διευκρινιστούν οι βασικοί λόγοι μετακίνησης των Ρομά. Επίσης, σημαντικό είναι να υπάρξει ουσιαστικός διάλογος με τους Ρομά και να εξακριβωθούν τα αίτια που τους οδηγούν στη συνεχή κινητικότητά τους και τη μετανάστευσή τους στο εξωτερικό.

Υπάρχει γενική εντύπωση ότι η φτώχεια είναι ο κύριος παράγοντας ώθησης στην μετανάστευση, και ότι πολλές φορές ο λόγος της μετανάστευσης και της κινητικότητας των Ρομά στο εσωτερικό είναι η διάπραξη εγκλήματος (βλ. επόμενη ενότητα). Το γεγονός ότι οι Ρομά παρουσιάζονται ως «παράσιτα» που εξαρτώνται από τα κοινωνικά επιδόματα πυροδοτεί τις αρνητικές συμπεριφορές προς αυτούς. Χρειάζεται να πραγματοποιηθούν εκστρατείες από διάφορες οργανώσεις και θεσμούς για ευαισθητοποίηση και προώθηση της θετικής εικόνας των Ρομά που δεν εμπλέκονται σε εγκλήματα.

²⁶ Ό.π.

²⁷ "Education: Anti-Discrimination and Multiculturalism as a Post-accession Challenge", in: N. Coureas & C. Demetriou (eds.) *The Minorities of Cyprus: Development Patterns and the Identity of the Internal-Exclusion*. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Προσδιορισμός του προβλήματος

Η Κύπρος εφαρμόζει εθνική στρατηγική ενάντια στην εξάρτηση από ναρκωτικές ουσίες από το 2004²⁸. Οι βασικοί άξονες της στρατηγικής της είναι η μείωση της ζήτησης, η μείωση της προσφοράς και η παροχή προγραμμάτων απεξάρτησης και κοινωνικής επανένταξης των χρηστών ιδιαίτερα, ιδιαίτερα μεταξύ των μελών των ευπαθών ομάδων.

Τα προηγούμενα χρόνια, η μη εφαρμογή στρατηγικής ενάντια στη χρήση και διάδοση των ναρκωτικών ουσιών δημιούργησε σοβαρά προβλήματα και ελλείματα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της χρήσης και διάδοσής τους²⁹. Σε μια έρευνα που έχει γίνει διαπιστώθηκε ότι στην Κύπρο η πιο διαδεδομένη παράνομη ουσία είναι η κάνναβης με ποσοστό χρήσης το 4.3%, ενώ κοκαΐνη, αμφεταμίνες, MDMA (έκσταση) ακολουθούν με ποσοστά κάτω του 1%³⁰. Τα τελευταία χρόνια, τα προγράμματα πρώιμης παρέμβασης έχουν ως στόχο την ανάκαμψη των νέων χρηστών.

Λειτουργός της Υ.Κ.Α.Ν ερωτώμενος για το αν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική που υλοποιείται από την Υ.Κ.Α.Ν για την αντιμετώπιση της χρήσης και της διακίνησης ναρκωτικών ιδιαίτερα για τις ευάλωτες ομάδες ανέφερε τα εξής: «Όσον αφορά τις ευάλωτες ομάδες καταγράφονται ποιες είναι αυτές από την Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων (ΑΑΕΚ)³¹: παιδιά που προέρχονται από μονογονεϊκές οικογένειες, παιδιά που προέρχονται από οικογένειες όπου είτε η μητέρα είτε ο πατέρας είναι στη φυλακή, παιδιά τα οποία δεν είναι προνομιούχα στην κοινωνία και δέχονται βοήθημα από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες, κ.ά.» (συνεντευξιαζόμενος 9).

Στην Κύπρο, τα ναρκωτικά ταξινομούνται σε κατηγορίες Α, Β και Γ αναλόγως του πόσο επιβλαβή είναι. Τα ναρκωτικά κατηγορίας Α προκαλούν τις μεγαλύτερες βλάβες. Οι προβλεπόμενες ποινές είναι μέχρι και ισόβια κάθειρξη για το αδίκημα της εμπορίας/προμήθειας, ωστόσο μέχρι σήμερα κανένα δικαστήριο δεν την έχει επιβάλει. Η κατοχή για προσωπική χρήση θεωρείται σοβαρό ποινικό αδίκημα και τιμωρείται με φυλάκιση έως 12 ετών για τα ναρκωτικά κατηγορίας Α, οκτώ έτη για την κατηγορία Β και τέσσερα έτη για την κατηγορία Γ. Σημειώνεται πως με βάση την νομοθεσία, τα δικαστήρια σε νέους μέχρι 25 ετών δεν επιβάλουν φυλάκιση πάνω από ένα χρόνο.

Το 2016, θεσπίστηκε νόμος που επιτρέπει σε όσους κατηγορούνται για αδικήματα που σχετίζονται με ναρκωτικά (εκτός από προμήθεια και σοβαρά κακούργηματα) την υποβολή αίτησης εναλλακτικής θεραπείας αντί της φυλάκισης³². Τα τελευταία χρόνια υπήρξε μια τάση για χρήση αυτής της εναλλακτικής ποινής. Στην Κύπρο, ο Δικαστής, μετά από γνωμάτευση από

²⁸ Η πρώτη Εθνική Στρατηγική για τα Ναρκωτικά 2004 – 2008 ήταν το πρώτο εγχείρημα της Κύπρου στη χάραξη μιας ολιστικής πολιτικής για την ουσιοεξάρτηση. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<https://www.naac.org.cy/uploads/epaggelmaties-sinergates/bc3e3f845c.pdf> (Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)

²⁹ Υπουργείο Υγείας, Αρχείο Ομιλιών, Εφαρμογή της Κυβερνητικής Πολιτικής για την πρόληψη της χρήσης και διάδοσης των Ναρκωτικών Ουσιών. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

<https://www.moh.gov.cy/Moh/MOH.nsf/All/EBE34BF10A67085EC2257869002E336F?OpenDocument> Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)

³⁰ Ο χάρτης των ναρκωτικών στην Κύπρο και τα φορτία θανάτου. http://www.reporter.com.cy/fakelos_narkotika/article/387599/ (Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)

³¹ Το Αντιναρκωτικό Συμβούλιο Κύπρου μετονομάστηκε ως Αρχή Αντιμετώπισης εξαρτήσεων Κύπρου. Η Αρχή αυτή συντονίζει και ελέγχει όλα τα μέτρα και τις παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των εξαρτήσεων. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2017_1_164/full.html http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2018_1_067.pdf

³² *Cyprus, Country Drug Report 2019*, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.emcdda.europa.eu/countries/drugreports/2019/cyprus/drug-laws-and-drug-law-offences_en (Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)

την Συμβουλευτική Επιτροπή που συστάθηκε στα πλαίσια του Νόμου, έχει τη δυνατότητα είτε να εκδώσει διάταγμα θεραπείας σε κέντρο απεξάρτησης είτε να προβεί στην υποβολή ποινής³³. Στην προδικαστική φάση υπάρχει εναλλακτική λύση στη δίωξη ανηλικών παραβατών που συνελήφθησαν για πρώτη φορά και ένα πρωτόκολλο για την παραπομπή τους στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας. Ο συνεντευξιαζόμενος μας εξήγησε ότι «οι νέοι χρήστες ναρκωτικών που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια, μπορεί να μην έρχονται στο Δικαστήριο. Έχουν την επιλογή εναλλακτικής θεραπείας σε κέντρα θεραπείας» (συνεντευξιαζόμενος 9). Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρθηκε σε μια πολιτική της παραπομπής των νεαρών χρηστών για θεραπεία, η οποία ξεκίνησε σε πιλοτική βάση τον Ιανουάριο του 2007, με τη δημιουργία της Υπηρεσίας των Λειτουργών Κοινωνικής Παρέμβασης στο Γραφείο Πρόληψης της Υ.Κ.Α.Ν.³⁴

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που λήφθηκαν σε συνέντευξη με τον αρμόδιο λειτουργό της Υ.Κ.Α.Ν, η Υ.Κ.Α.Ν πέραν από τον επιχειρησιακό τομέα, επικεντρώνει τις προσπάθειές της στον τομέα της πρόληψης (συνεντευξιαζόμενος 9). Ανέφερε, επίσης, ότι είναι μεγάλο το ποσοστό των ατόμων που συλλαμβάνονται το οποίο πληροί τα κριτήρια και ανταποκρίνεται στο πρωτόκολλο παρακολούθησης θεραπείας σε κέντρο απεξάρτησης (συνεντευξιαζόμενος 9). Περίπου 1.300 χρήστες υποβλήθηκαν σε θεραπεία στην Κύπρο το 2017, εκ των οποίων σχεδόν 850 εισήλθαν στο σύστημα θεραπείας εκείνο το έτος. Οι περισσότεροι χρήστες αναζητήσαν θεραπεία λόγω χρήση κάνναβης. Τα κέντρα θεραπείας στο πλαίσιο του Περί Θεραπείας Κατηγορουμένων Χρηστών ή Ουσιοεξαρτημένων Νόμου είναι έξι, τέσσερα στη Λευκωσία και δυο στη Λεμεσό³⁵.

Δεν έχει γίνει κάποια συγκεκριμένη έρευνα που να διερευνά το ποσοστό χρηστών ουσιών με βάση την εθνοτική ή θρησκευτική τους καταγωγή. Οι έρευνες που έγιναν επικεντρώνονται στο γενικό πληθυσμό της Κύπρου μέσα στον οποίο εντάσσονται όλες οι ευάλωτες ομάδες συμπεριλαμβανομένων και των Ρομά (συνεντευξιαζόμενος 9). Η χρήση ναρκωτικών στην κοινότητα των Ρομά δεν έχει μελετηθεί ακόμη καλά.

Με βάση την επιτόπια έρευνα των συγγραφέων, οι Κύπριοι Ρομά, ειδικά τα νεαρά αγόρια, όχι μόνο χρησιμοποιούν ναρκωτικά, αλλά και τα διανέμουν και τα πουλάνε για να κερδίσουν χρήματα. Διακινδυνεύουν τη ζωή τους για να κερδίσουν χρήματα με αυτόν τον τρόπο.

Έρευνα πεδίου

Υπήρξαν δύο πρόσφατες περιπτώσεις που αναστάτωσαν την κοινότητα των Ρομά στην Κύπρο. Η μία αφορά Ρομά, θύμα εγκλήματος που διαπράχθηκε από χρήστες ναρκωτικών εκτός Ρομά και άλλο που περιλαμβάνει διανομέα ναρκωτικών από Κύπριους Ρομά, που πέθανε στη φυλακή. Οι μόνες πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί για την συγκεκριμένη έρευνα είναι μέσω των συνεντεύξεων με Ρομά (κυρίως άντρες). Ένα μέλος του συλλόγου Ρομά Κύπρου CYPROM μας ανέφερε ότι τα μέλη της κοινότητας των Ρομά ασχολούνται με ναρκωτικά «αποκλειστικά για οικονομικούς λόγους, όχι επειδή τα χρειάζονται. Δυστυχώς, οι δυο Ρομά υπήρξαν θύματα ναρκωτικών και της διακίνησής τους. " (Συνέντευξη 11)

Τα δύο περιστατικά αφορούσαν δύο αγόρια Ρομά που έχασαν τη ζωή τους με τραγικό τρόπο λόγω της χρήσης και διακίνησης ναρκωτικών. Και τα δύο περιστατικά συνέβησαν στη Λεμεσό. Δύο συνεντευξιαζόμενοι (#10 και #11) ανέφεραν ότι το πρώτο περιστατικό συνέβη στη Μαρίνα της Λεμεσού όπου ένας ναρκομανής (Ελληνοκύπριος), που μόλις είχε βγει από τη φυλακή,

³³ Περισσότερες πληροφορίες θα βρείτε στην ιστοσελίδα της Αρχής Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.naac.org.cy/el/katigoroumenon-xriston-ousioeksartimenon>

³⁴ Περισσότερες πληροφορίες θα βρείτε στην ιστοσελίδα <http://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/730566/i-yan-skiagafei-to-fainomeno-tonnarkotikon-stin-kypro> (Ανακτήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2019)

³⁵ Πολυδώρου, Μ. (2018) Ο χάρτης των ναρκωτικών στην Κύπρο και τα φορτία θανάτου. [The drugs in Cyprus map and death loads] – infographic. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.reporter.com.cy/fakelos_narkotika/article/387599/ (Ανακτήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου, 2019)

μαχαίρωσε ένα 11 χρόνο παιδί Ρομά (βαποράκι), γιατί δεν του πήρε τη δόση του. Δεν είναι γνωστό πώς το χειρίστηκε αυτό η αστυνομία.

Το δεύτερο περιστατικό αφορούσε ένα νεαρό Ρομά που είχε συλληφθεί για χρήση και διάδοση ναρκωτικών από τα κατεχόμενα. Ο συγκεκριμένος νεαρός λέγεται ότι αυτοκτόνησε στη φυλακή (δεν άντεξε την πίεση), ενώ πολλοί πιστεύουν ότι τον σκότωσαν, γιατί τους χρωστούσε χρήματα». Δυστυχώς, λεπτομέρειες για το θάνατό του δεν ανακοινώθηκαν ποτέ στον Τύπο.

Ο αντιπρόεδρος του συλλόγου Ρομά Κύπρου CYPROM ανέφερε ότι υπάρχουν αρκετοί νεαροί Ρομά που δοκίμασαν έστω και για μια φορά ουσίες, ενώ κάποιοι άλλοι συνεχίζουν να είναι χρήστες ακόμη και τώρα. Ανέφερε επίσης ότι αρκετές φορές μεταφέρονται παράνομα από τις κατεχόμενες περιοχές. Πρόσθεσε επίσης και τα αίτια που οδηγούν τους Ρομά στη χρήση και διάδοση των ναρκωτικών:

«Δυστυχώς η φτώχεια οδηγεί στην εγκληματικότητα. Όσο και να τους εξηγούμε και να τους συμβουλευόμαστε για τους κινδύνους της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών, οι νεαροί Ρομά δεν μας ακούνε ούτε εμάς ούτε και τους γονείς τους. Θέλουν να κάνουν τα δικά τους. Γί' αυτούς είναι ο εύκολος δρόμος για άμεσο χρήμα. Τους ενδιαφέρουν οι ωραίες μηχανές, τα ωραία και ακριβά αυτοκίνητα. Μόνο έτσι μπορούν να τα αγοράσουν, δυστυχώς μέσω της παρανομίας» (συνεντευξιαζόμενος 10).

Το έγκλημα που σχετίζεται με τα ναρκωτικά επηρεάζει ακόμη και τα ευάλωτα άτομα που δεν εμπλέκονται στο εμπόριο ναρκωτικών, ενώ η συμμετοχή στο έγκλημα της παράνομης διανομής ναρκωτικών περιλαμβάνει κινδύνους που μπορεί να είναι απειλητικοί για τη ζωή. Τέλος, η υγεία και η ευημερία των χρηστών ναρκωτικών μπορούν, επίσης, να επηρεάζεται σοβαρά από τη χρήση ναρκωτικών.

Πολιτική για την πρόληψη της διανομής και της χρήσης ναρκωτικών

Δεν υπάρχουν μέτρα για την πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών από την κοινότητα των Ρομά στην Κύπρο. Η ΚΔ, οι δήμοι, οι τοπικές αρχές, οι κυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί και φορείς πρέπει να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη των ναρκωτικών κυρίως για το καλό της κοινότητας των Ρομά αλλά και της ευρύτερης κοινωνίας. Είναι σημαντικό και απαραίτητο να οργανωθούν εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους που προκύπτουν από τη χρήση ναρκωτικών και προσπάθειες αποτροπής χρήσης και διανομής ουσιών.

Η πρόληψη περιλαμβάνει κάθε προσπάθεια για καθυστέρηση της χρήσης ουσιών ή για μείωση της ζήτησης ουσιών. Από το 1991, το Υ.Κ.Α.Ν δραστηριοποιείται στον τομέα της πρόληψης. Οι λειτουργίες της Υ.Κ.Α.Ν είναι να επικεντρώνεται στις πρώτες παρεμβάσεις μεταξύ των νέων, βοηθώντας τους να σταματήσουν τη χρήση ναρκωτικών. Αυτή είναι μια διαφορετική μεταχείριση από αυτήν που προσφέρεται στους εθισμένους νέους οι οποίοι, βάσει ορισμένων κριτηρίων, έχουν την εναλλακτική λύση για θεραπεία σε ιατρικά κέντρα, αντί να παραπεμφθούν ενώπιον δικαστηρίου και να στιγματιστούν. Όταν τα άτομα ολοκληρώσουν το θεραπευτικό πρόγραμμα με επιτυχία, τότε η υπόθεση με σχετική βεβαίωση ταξινομείται ως «Άλλως Διατεθείσα», νοουμένου ότι η ενέργεια αυτή θα έχει την συγκατάθεση του Γενικού Εισαγγελέα. Η αναφερόμενη μεταχείριση δεν αποκλείει περιπτώσεις ατόμων που δεν πληρούν τα κριτήρια, νοουμένου ότι η παραπομπή τους σε θεραπευτικά κέντρα δεν θα σχετίζεται με τις νομικές συνέπειες σε περίπτωση που εναντίον των ατόμων εκκρεμεί ποινική υπόθεση ναρκωτικών.

Στο παρελθόν, οι χρήστες ναρκωτικών στην Κύπρο ασχολούνταν επίσης και με διακίνηση ναρκωτικών, αλλά τα μέτρα που λαμβάνονται στις μέρες μας εστιάζονται στη βοήθεια των νέων μέσω εκπαιδευτικών συνεδριών και στη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε διαφορετικές ευκαιρίες, ειδικά για όσους έχουν δοκιμάσει ναρκωτικά για πρώτη φορά και δεν έχουν κανένα ποινικό μητρώο³⁶. Αυτό που φαίνεται να έχει θετικά αποτελέσματα σήμερα είναι η στοχευμένη

³⁶ Ο.π.

πρόληψη ατόμων από ευάλωτες ομάδες, από ομάδες που ενδέχεται να διατρέχουν υψηλό κίνδυνο ή από ομάδες με πολλαπλούς παράγοντες κινδύνου.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Η κατάσταση των γυναικών Ρομά

1. Οι τοπικές αρχές και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να ενημερώνουν τις γυναίκες Ρομά για τις ευκαιρίες συμμετοχής στο σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) της Κύπρου. Σε περίπτωση που δεν θα μπορούν να ανταποκριθούν στα υφιστάμενα προγράμματα να προταθούν ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης στοχευμένα στην ομάδα αυτή, με στόχο την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, την παροχή κινήτρων παρακολούθησης και πιστοποίησης προσόντων.
2. Οι τοπικές αρχές και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να βρουν διαθέσιμους πόρους για τη δημιουργία θέσεων εργασίας για γυναίκες Ρομά.
3. Διεξαγωγή έρευνας από Πανεπιστήμια ή άλλους φορείς για να εξακριβωθούν τα προβλήματα που βιώνουν οι γυναίκες Ρομά της Κύπρου καθώς και οι άμεσές τους ανάγκες. Με βάση τα αποτελέσματα να καταγραφούν εισηγήσεις για την επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάζονται.
4. Το Εθνικό Σημείο Επαφής για τους Ρομά (το Υπουργείο Εργασίας), οι τοπικές αρχές, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στα θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κοινωνικών υποθέσεων να έχουν συνεχή διάλογο με το Σύλλογο Ρομά Κύπρου και ιδιαίτερα με τις γυναίκες Ρομά Κύπρου, έτσι ώστε να ενημερώνονται άμεσα για τις συνθήκες διαβίωσης και τα προβλήματά τους, και να προσπαθούν να διοργανώνουν από κοινού δράσεις και εκστρατείες ενημέρωσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων και του ρατσισμού.

Κινητικότητα και μετανάστευση των Κύπριων Ρομά

5. Διεξαγωγή έρευνας από Πανεπιστήμια ή άλλους φορείς για εξακρίβωση των πραγματικών αιτιών μετακίνησης εντός ή εκτός της Κύπρου καθώς και των άμεσων αναγκών των Ρομά. Με βάση τα αποτελέσματα να καταγραφούν εισηγήσεις για βελτίωση και επίλυση των βασικών σχετικών προβλημάτων των Ρομά.
6. Το Υπουργείο Εσωτερικών να έρθει σε άμεσο διάλογο με εκπροσώπους των Ρομά και να προσπαθήσουν να βρουν άμεσα λύσεις για το θέμα της στέγασης και της επίλυσης των υφιστάμενων στεγαστικών προβλημάτων των Ρομά.
7. Εντατικοποίηση και αύξηση των επιτόπιων ελέγχων των τουρκοκυπριακών σπιτιών και των προκατασκευασμένων σπιτιών από αρμόδιους λειτουργούς της Διαχείρισης Τουρκοκυπριακών Περιουσιών σε όλες τις επαρχίες της ΚΔ.
8. Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με τους Ρομά στην κατεύθυνση της πρόληψης ή της άμβλυσης των συγκρούσεων και των στερεοτύπων με στόχο την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής.
9. Διοργάνωση Κοινών Πολιτιστικών Εκδηλώσεων (Ρομά και λοιπού πληθυσμού) για την ανάπτυξη διαπολιτισμικού διαλόγου.

Αντίκτυπος της χρήσης /και διάδοσης των ουσιών

10. Σχεδιασμός και αναπαραγωγή έντυπου, ψηφιακού και οπτικοακουστικού υλικού (στις δυο επίσημες γλώσσες της Κύπρου, την Τουρκική και την Ελληνική) που θα χρησιμοποιείται για την ενημέρωση των Ρομά για τα θέματα πρόληψης της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών.
11. Σεμινάρια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των Ρομά για πρόληψη της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών από αρμόδιους λειτουργούς (π.χ. της Υ.Κ.Α.Ν) με την παρουσία μεταφραστή και διαμεσολαβητή από την κοινότητα των Ρομά.

12. Σχεδίαση, οργάνωση, συντονισμός και εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρχής Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.naac.org.cy/el/katigoroumenon-xriston-ousioeksartimenon> (Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)
- Εθνική Στρατηγική για τα ναρκωτικά, 2009-2012, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.naac.org.cy/uploads/epaggelmaties-sinergates/bc3e3f845c.pdf> (Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)
- Έκθεση της ECRI για την Κύπρο, 7 Ιουνίου 2016, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-cyprus-greek-translation-/16808b563d> (Ανακτήθηκε στις 9 Νοεμβρίου 2018).
- Ευρωπαϊκή έκθεση για τα ναρκωτικά 2019 & στοιχεία για την Κύπρο. <https://www.naac.org.cy/uploads/4a2f5eeee0.pdf>
- Ο χάρτης των ναρκωτικών στην Κύπρο και τα φορτία θανάτου. http://www.reporter.com.cy/fakelos_narkotika/article/387599/ (Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)
- Dayioğlu, A. (2014) Kuzey Kıbrıs'ın ötekileri; Rumlar, Maruniler, Romanlar, Aleviler, Kürtler. İstanbul Bilgi, Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Παγκύπριος Δικηγορικός Σύνδεσμος, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.cylaw.org/>
- Πελεκανή, Χ. και Συμεού, Λ. (2018), Έκθεση παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την ενσωμάτωση των Ρομά στην Κύπρο. Αξιολόγηση της προόδου που έχει διεξαχθεί σε βασικούς τομείς πολιτικής, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών, Βρυξέλες.
- Policy Measures of Cyprus for the Social Inclusion of Roma, 06 Ιουνίου 2017, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/roma_cyprus_strategy_en.pdf (Ανακτήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2019)
- Υ.Κ.ΑΝ σκιαγραφεί το φαινόμενο των ναρκωτικών στην Κύπρο, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/730566/i-yan-skiagafei-to-fainomeno-ton-narkotikon-stin-kypro> (Ανακτήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2019)
- Υπουργείο Υγείας, Αρχείο Ομιλιών , Εφαρμογή της Κυβερνητικής Πολιτικής για την πρόληψη της χρήσης και διάδοσης των Ναρκωτικών Ουσιών. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.moh.gov.cy/Moh/MOH.nsf/All/EBE34BF10A67085EC2257869002E336F?OpenDocument>, Ανακτήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2019)
- Trimikliniotis, N. & Demetriou, C. (2009). "The Cypriot Roma and the Failure of Education: Anti-Discrimination and Multiculturalism as a Post-accession Challenge", στο The Minorities of Cyprus: Development Patterns and the Identity of the Internal-Exclusion, N. Coureas & C. Demetriou (Εκδ.), Cambridge Scholars Publishing, Cambridge. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: [file:///C:/Users/User/Downloads/doc1_10566_685935952%20\(9\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/doc1_10566_685935952%20(9).pdf) (Ανακτήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2019)
- Williams, A. (2000) The Gypsies of Cyprus, Kuri, Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.domresearchcenter.com/journal/12/cyprus.html> (Ανακτήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2019)

